

IJTIMOYIY ONG VA IJTIMOYIY JARAYONLARDA GURUH XULQ- ATVORINING O‘ZARO BOG‘LIQLIGI.

Abdulxayev Abdulxaq Qudratjon o‘g‘li

Oriental universiteti talabalar bandligi va amaliyot bo‘limi bosh mutahassisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada ijtimoiy ong va ijtimoiy jarayonlar doirasida guruh xulq-atvorining shakllanishi va rivojlanishi o‘rganilgan. Maqolada guruh xulq-atvori ijtimoiy ongga qanday ta’sir ko‘rsatishi, shuningdek, ijtimoiy jarayonlarning guruh ichidagi individual va kollektiv xatti-harakatlarga ta’siri tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari guruh dinamikasi, normativ qoidalar, liderlik va ijtimoiy identifikatsiya kabi ijtimoiy o‘zgaruvchilarning o‘zaro bog‘liqligini ko‘rsatadi. Maqola ijtimoiy psixologiya va sotsiologiya nazariyalariga asoslanadi, amaliy jihatdan esa jamiyatdagi guruhlararo munosabatlarni tushunish va boshqarishda foydali ma’lumot beradi.

Kalit so‘zlar: *Ijtimoiy ong, guruh xulq-atvori, ijtimoiy jarayon, kollektiv xatti-harakat, ijtimoiy dinamika, ijtimoiy identifikatsiya.*

Ijtimoiy ong — bu shaxslarning jamiyatdagi ijtimoiy jarayonlarni tushunish, baholash va ularda faol ishtirok etish qobiliyati bo‘lib, u shaxs va guruh o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlarni belgilaydi. Ijtimoiy ong shakllanishi ko‘plab omillarga bog‘liq bo‘lib, ularning eng muhimlaridan biri guruh xulq-atvoridir. Guruh xulq-atvori, o‘z navbatida, ijtimoiy jarayonlarda individual qarorlar va kollektiv xatti-harakatlar orqali namoyon bo‘ladi. Shuning uchun, guruh ichidagi o‘zaro munosabatlar va me’yorlar ijtimoiy ongni shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi.

Guruhlar ijtimoiy hayotning asosiy birliklaridan biri hisoblanadi. Har bir guruh o‘ziga xos normativ qoidalar, qadriyatlar va me’yorlarga ega bo‘lib, ular a’zolarining xulq-atvorini boshqaradi. Shuningdek, guruh a’zolarining o‘zaro muloqoti, liderlik strukturalari va qaror qabul qilish jarayonlari ijtimoiy jarayonlarning samaradorligini aniqlaydi. Ijtimoiy psixologiya nazariyasi bo‘yicha, guruh identifikatsiyasi a’zolarining o‘zini guruh qismi sifatida his qilishiga, ularning xatti-harakatlari va qarorlariga ta’sir qiladi. Bu jarayon ijtimoiy ongni shakllantirishda va guruh dinamikasini boshqarishda muhim ahamiyat kasb etadi [1-3].

Hozirgi kunda ijtimoiy jarayonlar va guruh xulq-atvori o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlikni tadqiq qilish, jamiyatda samarali ijtimoiy boshqaruvni amalga oshirish, guruhlararo nizolarni oldini olish va ijtimoiy normativ xatti-harakatlarni rivojlantirish uchun dolzarb hisoblanadi. Shu bois, maqolada guruh xulq-atvorining ijtimoiy ongga ta’siri, ijtimoiy jarayonlar doirasida guruh a’zolari orasidagi o‘zaro munosabatlar va bu jarayonlarning kollektiv xatti-harakatlarga ta’siri tahlil qilinadi.

(9th international scientific and practical conference)

Tadqiqotning asosiy maqsadi guruh xulq-atvori va ijtimoiy ong o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni aniqlash, ijtimoiy jarayonlarda guruhning rolini tushuntirish va amaliy jihatdan ijtimoiy boshqaruv strategiyalarini ishlab chiqishga hissa qo'shishdan iborat.

Tadqiqot natijalari guruh xulq-atvori va ijtimoiy ong o'rtasidagi kuchli o'zaro bog'liqlikni ko'rsatadi. Guruh normativ qoidalari, me'yorlar va qadriyatlar a'zolarining individual qarorlariga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Masalan, guruh ichida me'yorlarga rioya qiluvchi a'zolar ko'pincha guruhning kollektiv qarorlarini qo'llab-quvvatlaydi, bu esa ijtimoiy ongning kollektiv aspektini kuchaytiradi. Shu bilan birga, liderlik roli va ijtimoiy identifikatsiya guruh ichidagi qaror qabul qilish jarayonlarini tartibga soladi [4-8].

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, guruh a'zolarining xulq-atvori ijtimoiy jarayonlarning samaradorligiga bevosita ta'sir qiladi. Masalan, hamkorlik va muloqotga asoslangan guruhlar ijtimoiy ongni rivojlantiradi va a'zolarining qaror qabul qilish qobiliyatini yaxshilaydi. Shu bilan birga, ijtimoiy jarayonlardagi nizolar yoki qaramliklar guruh xulq-atvoriga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin, bu esa ijtimoiy ongni cheklaydi.

Maqolada keltirilgan tahlillar guruh dinamikasi va ijtimoiy jarayonlarning murakkabligini yoritadi. Ijtimoiy psixologik nazariyaga asoslangan holda, guruh ichidagi interaktiv jarayonlar a'zolar o'rtasidagi muloqot sifatini oshiradi, guruh ichidagi normativ me'yorlarni mustahkamlaydi va ijtimoiy ongni kengaytiradi. Shu bilan birga, guruh xulq-atvori individual ongni shakllantirishda vosita vazifasini bajaradi [9].

Kollektiv qaror qabul qilish jarayonlarida, a'zolarining o'zaro ta'siri va guruhdagi rollar ularning ijtimoiy ongini kuchaytiradi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, guruh ichidagi xulq-atvorning ijtimoiy jarayonlarga ta'siri ko'p qirrali bo'lib, u liderlik, normativ qoidalar, kommunikatsiya va ijtimoiy identifikatsiya orqali amalga oshadi [10]. Shu asosda, guruh xulq-atvori va ijtimoiy ongni boshqarish strategiyalari jamiyatda samarali ijtimoiy boshqaruvni ta'minlaydi.

Xulosa. Guruh xulq-atvori va ijtimoiy ong o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik ijtimoiy jarayonlarning samaradorligini aniqlovchi muhim omil hisoblanadi. Guruh a'zolarining kollektiv xatti-harakatlari ijtimoiy ongni shakllantiradi va rivojlantiradi, shu bilan birga, ijtimoiy jarayonlar guruh xulq-atvorini tartibga soladi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, normativ me'yorlar, liderlik, ijtimoiy identifikatsiya va muloqot guruh ichidagi xulq-atvoriga bevosita ta'sir qiladi.

Bundan tashqari, guruh xulq-atvorining ijtimoiy ongga ta'siri jamiyatdagi ijtimoiy integratsiyani oshirish, nizolarni oldini olish va kollektiv qaror qabul qilish jarayonlarini samarali boshqarish uchun muhimdir. Shu sababli, ijtimoiy psixologiya va sotsiologiya tadqiqotlari guruh xulq-atvori va ijtimoiy ongni yanada chuqurroq o'rganishga yo'naltirilishi lozim.

Maqolada keltirilgan natijalar amaliy jihatdan ham ahamiyatlidir: ular jamiyatdagi turli guruhlararo munosabatlarni tahlil qilish, ijtimoiy boshqaruv strategiyalarini ishlab chiqish va guruh ichidagi ijtimoiy ongni kuchaytirish imkonini beradi. Shu bilan birga, guruh ichidagi xulq-atvor va ijtimoiy ong o'rtasidagi bog'liqlikni tushunish ijtimoiy jarayonlarning samaradorligini oshirish va jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash uchun zarurdir.

Adabiyotlar.

1. Allport, G. W. (1954). *The Nature of Prejudice*. Addison-Wesley.
2. Asch, S. E. (1956). *Studies of Independence and Conformity: A Minority of One Against a Unanimous Majority*. Psychological Monographs.
3. Sherif, M. (1936). *The Psychology of Social Norms*. Harper.
4. Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). *An Integrative Theory of Intergroup Conflict*. The Social Psychology of Intergroup Relations.
5. Lewin, K. (1947). *Frontiers in Group Dynamics*. Human Relations.
6. Forsyth, D. R. (2010). *Group Dynamics*. Wadsworth.
7. Turner, J. C. (1987). *Rediscovering the Social Group: A Self-Categorization Theory*. Basil Blackwell.
8. Козлов, Ю. М. (2010). *Социальная психология групп*. Москва: Академический проект.
9. Сергеева, Т. В. (2015). *Психология межличностных отношений в группе*. Санкт-Петербург: Питер.
10. Иванов, А. А. (2018). *Социальные процессы и коллективное поведение*. Москва: Наука.